

utan att hamna i ren textanalys. Vill man veta något om den sociala innebörden, så måste väl relationer, institutioner och levd erfarenhet tas in i analysen? Innebörden av hur blir en annan om vi lämnar det rent textliga. Jag vill inte påstå att något perspektiv är riktigare eller att perspektiven utesluter varandra men jag saknar en diskussion av de kunskapsmässiga konsekvenserna av det perspektiv Åse valt.

Att välja kontinuitet som perspektiv istället för ändring, som Åse här gjort ger en viss typ av bild. Min fråga är om inte samma material kunde ha analyserats utifrån ändring och då åtminstone delvis gett en annan bild? Kvinnors uniform och roll i polisen är under konstant ändring även om Åse underkommunicerar, tycker jag, ändringarna genom att beskriva hur de går i kontinuitetens riktning (bekräftande och upprätthållande av kvinnounderordning). Men man kunde väl med samma material givit en bild av det kvinnliga könet som det farliga könet och som en revolutionerande kraft (kvinnlige poliser medför ett synliggörande och därmed ifrågasättande av (köns-)normer, bl a tack vare s k jämställdhetsideologi). Jag saknar att relativiteten av den bild som här producerats inte tematiseras. Det skulle inte göra den inte mindre viktig. Utan relativisering blir den dock sårbar, då en framställning av det som den enda bilden provocerar fram motbevis. Det är en fruktbar bild men inte den enda!

Att välja kontinuitet och upprätthållande perspektivet när text tolkas innebär vidare indirekt en reproduktion av kvinnan som objekt och offer. Vill man beskriva kvinnor som subjekt inte bara i egen underordning men också i revolt här emot, så hade det krävt ett annat angreppssätt som synliggjorde t ex just kampen om definitionsmakten. Och det hade givit en annan bild av såväl kvinnor inom polisen som dominans- och underordningsprocesser inom polisen, tror jag. Det är en brist att detta objekt och offer perspektiv inte problematiseras och diskuteras.

Till sist. Detta är en framställning där allt hänger ihop och låter sig förklaras enligt det perspektiv Åse utgått ifrån. Här finns inga spänningar, Åse verkar ha svar på allt, det är inget hon undrar över eller ej kan svara på. Det är i det avseendet en sluten – om än imponerande vackert och genomtänkt – framställning – som här

presenteras. Som sådan stänger den dock mer än den öppnar för vidare utforskning och nya frågor. Om man inte som jag låter sig fruktbart provoceras av just detta; Åse inbjuder till motföreställningar genom att ej öppna för dem.

Det jag här har tagit upp handlar om stora kunskapsteoretiska och kunskapspolitiska frågor. Det är det hennes avhandling inbjuder till. Min kritik här skall sålunda förstås även som ett uttryck för en uppskattning av den stora intellektuella insats som hennes avhandling utgör. Den är en vital injektion som kommer att skapa debatt och oro i olika läger, det är jag övertygad om. Men det är väl det vi vill, att det ska få några konsekvenser och lämna några spår. Och det kommer hennes arbete att göra.

Karin Widerberg

PETER SELF: *Rolling Back the Market. Economic Dogma and Political Choice*. London: MacMillan Press 2000.

Dagens politiska och samhällsvetenskapliga debatt handlar allt oftare om vad en globaliserad ekonomi betyder för villkoren och möjligheterna för nationellt politiskt beslutsfattande. Debatten handlar dels om den faktiska innebörden och utbredningen av fenomenet globalisering, dels om denna globalisering har en gynnsam eller ogynnsam inverkan på samhället. Ljusa framtidsscenarier ställs mot hotbilder, vilket grundas i olika synsätt på förhållandet mellan välfärd, demokrati och marknadsekonomi. Detta förhållande ses av vissa debattörer som ett möte mellan skilda värdesystem, där den demokratiska sfärens betoning på allmänintresse, jämlikhet, och solidaritet, ställs gentemot effektivitet, vinstmaximering och egenintresse i den ekonomiska sfären (jfr Ingelstam 1999:107). *Rolling Back the Market. Economic Dogma and Political Choice* av Peter Self (1919-1999), utkommen kort före författarens bortgång, kan ses som ytterligare ett inlägg i denna debatt.

Peter Self var professor i Public Administration på London School of Economics and Poli-

tical Science 1963-82. Efter pensioneringen därifrån var han Visiting Fellow vid Australian National University i Canberra till sin bortgång. Ett av Sells tidiga forskningsteman och ämnet i hans genomslagsbok *Cities in Flood* (1957) var stadsplanering, så även i *Planning the Urban Region* (1982). Bredare frågor om offentlig förvaltning var därefter ett huvudtema hos Peter Self; han skapade utbildningar i "Public Administration" och "Urban and Regional Planning Studies" vid LSE som fortfarande är livaktiga (Jones 1999). Bland hans vetenskapliga produktion på detta område återfinns böcker som t ex *Administrative Theories and Politics* (1972) där Self diskuterar administrativa dilemman och teoretiska fundament bakom olika sorters förvaltningssystem. Under 1970-talet och framåt blev Sells forskning alltmer inriktad på förhållandet mellan social välfärd och den fria marknadens krav, vilket diskuterar i böckerna *Political Theories of Modern Government* (1985) och *Government by the Market* (1993). Ett centralt ämne för Self var de utmaningar den offentliga förvaltningen möter i tider av privatiserings- och effektiviseringskrav. Han menade att vissa samtida administrativa doktriner gick så långt i sin effektiviseringsiver att de inte överensstämde med sunda marknadsidéer, och han försvarade värdet av begreppet "public interest" som en utgångspunkt för politiker och förvaltning (Self 1995).

I *Rolling Back the Market* rör sig runt sambanden mellan grundläggande neoklassisk nationalekonomisk teori, marknadssystemet i praktiken, och populärvetenskapliga ekonomiska dogmer. Peter Self betonar att boken inte handlar om nationalekonomisk teori i sig, utan om den inverkan vissa ekonomiska dogmer har på synen på politikens möjligheter i dagens västerländska samhälle. Detta breda och övergripande angreppssätt utgör både bokens svaghet och dess styrka; kopplingen mellan teori, dogmer och praktisk politik lyfts förtjänstfullt fram, medan stringensen i analysen av de olika kategorierna försvagas.

De ekonomiska dogmer Self kritiserar beskrivs som förenklade, till och med förvrängda, handlingsorienterade bilder av verkligheten, baserade på neoklassisk nationalekonomisk teori. Exempel på en ekonomisk dogm är tron att välfärdsfunktioner bör underordnas marknadens krav, vilket enligt Self är en orimlighet då de sociala och politiska sfäremålen fungerar och bör fungera i enlighet med andra värden än den ekonomiska sfären gör. Ett annat exempel är att tillväxt kan liknas vid en flod där varje droppe är lika mycket värd, vilket skulle betyda att all tillväxt är bra oavsett hur den har tillkommit eller vad den består av. Dogmer som dessa leder till vad Self kallar en "ethics of consumerism" och har använts som grund för välfärdsstatens nedmontering. Man kan dock fråga sig om inte den praktiska politiken alltid kräver att teorier förenklas för att bli användbara. Är det inte *substansen* i de teorier och dogmer som Peter Self kritiserar som är hans huvudfiende snarare än det faktum att förenklingar av teoribyggen används för att formulera och motivera den förda politiken?

Vidare menar Self att dagens västerländska marknadssystem inte är så ekonomiskt effektivt som det ofta hävdas, eftersom det ur ett samhällsekonomiskt perspektiv har kostsamma bieffekter. Self skriver att han är socialdemokrat och att boken inte skall ses som en diskussion av marknadsekonomin vara eller icke vara, utan snarare som en analys av baksidorna med dagens välfärdsstat, framför allt i de anglosaxiska länderna. Sells resonemang och värderingar går i linje med flera andra samtida samhälls- och globaliseringsdebattörer, t.ex. med den inflytelserike franske sociologen Pierre Bourdieus tankar (även om inga referenser till Bourdieu återfinns i boken). Det Self kallar dogmer benämner Bourdieu *doxa*; en doxosof är följaktligen en person som "uttrycker politiska problem i samma ordalag som affärsmän, politiker eller politiska journalister brukar göra" genom användandet av "begrepp eller teser *med hjälp* av vilka man diskuterar, men *om* vilka man inte alls diskuterar" (Bourdieu 1998:23). Det är enligt Bourdieu nödvändigt att försvara sig mot sådan *doxa* "genom att analysera den och försöka förstå de mekanismer som på en gång skapar och genomdriver den [...] man bör också argumen-

tera emot denna *doxa* utifrån empiriska fakta” (Bourdieu 1998:47). Detta för över till hur Self belägger sina teser rent empiriskt. På grund av bokens vittomfattande tema är empirianvändningen nästan med nödvändighet problematisk. I en recension menar Richard N. Cooper att Selves empiriska belägg är svaga eftersom han selektivt lyfter fram exempel från USA, Australien och Storbritannien som visar på baksidorna med privatiseringar, och ställer dem mot slående positiva exempel från bland annat Tyskland, Japan och Sverige. Cooper menar vidare att utelämnandet av t.ex. det franska exemplet är problematiskt eftersom den franska regeringen, åtminstone i retoriken, framhäver många av Selves föreslagna åtgärder, som t.ex. stöd till småskaligt jordbruk (Cooper 2000). Self gör det följaktligen lätt för sig genom att välja empiriska exempel som stödjer hans argumentation, vilket naturligtvis försvagar analysens trovärdighet.

II

Kritiken av neoklassisk nationalekonomisk teori är ett av *Rolling Back the Markets* bärande element. Kritiken som framförs är dock inte ny, utan snarare mycket välbekant. De problem Self framhåller med detta teoribygge är dess antaganden om rationalitet, perfekt konkurrens, fullständig information och allmän jämvikt, vilka han menar är alltför verklighetsfrämmande för att vara godtagbara ens som teoretiska antaganden. Vidare framhåller Self frånvaron av icke-kvantifierbara variabler, bortseendet ifrån sociologiska och institutionella faktorer som påverkar aktörernas preferenser och ekonomiska beteende, samt frånvaron av fördelningsaspekter som särskilt problematiskt. Han kritiserar också antagandet att den makroekonomiska nivån fungerar likadant som mikronivån. En viktig del av Selves kritik av neoklassisk teori är att den avviker från den klassiska ekonomiska teoribildningen, framför allt vad gäller vikten av det sociala kittet i samhället. Poängen med Selves resonemang är dock inte att vi helt skall göra oss av med neoklassiska ekonomiska modeller, eftersom de kan ge vissa insikter om verkliga förhållanden. Huvudproblemet enligt Self är, så som vi tidigare nämnt, att teorin används preskrip-

tivt, det vill säga görs till ekonomiska dogmer, även om detta inte varit avsikten hos teorins upphovsmän. En teori som skall ses som en idealtypskonstruktion behandlas således som en socialt och etiskt önskvärd föreskrift av inflytelserika aktörer. Man kan med annan terminologi säga att problemet är att heuristisk teori används som om den vore realistisk teori (vilket i och för sig inte är ovanligt). Teorins formella logiska konstruktion kan tyckas intellektuellt tilltalande, och det kan enligt Peter Self vara svårt för icke-ekonomer att uppfatta de underliggande värderingar som inte är explicit uttryckta.

Vi ställer oss frågande till varför Self inte mer ingående lyfter fram den forskning som uppenbarligen ligger mer i linje med hans egna utgångspunkter. Ekonomiska skolbildningar som t.ex. keynesiansk teori om välfärdsstaten och tredje vägen-idéerna hade kunnat lyftas fram mer som kontrast till den neoliberala skola Self kritiserar. Han målar upp en mörk framtid för Storbritanniens tredje vägen-politik; "[i]ncreasing conflict between the economic orthodoxy and the social goals of left-centre politics seems inevitable, and it will be difficult to prevent the hard element in its ideology – the strong commitment to global capitalism – from dominating over the soft element – the search for new means of social integration” (Self 2000:180-1). Self ser s.k. ”social economics” som inkluderar välfärdstest och fördelningsaspekter i forskningen som en lovande utveckling, men påpekar att det kanske är överdrivet optimistiskt att tro att någon ny form av socioekonomisk teori skulle kunna inkorporera hittills utlämnade faktorer i ett allmänt ramverk. Ändå menar Self att lösningen finns i en mer diversifierad debatt: “A widening of the economic framework will increase the variety of underlying value judgements and assumptions [...] A world in which conflicts between social values are specifically recognised and debated is very preferable to one where dominant beliefs rest upon the supposed support of a neutral science” (Self 2000:246). Detta allmänna intersubjektivitetskrav är givetvis inte svårt för oss att sympatisera med.

III

Selfs utgångspunkt för diskussionen om tillståndet i förvaltningen av välfärdsstaten är att alla människor har vissa grundläggande behov (vilket inte ter sig särskilt kontroversiellt). Problemet hos både neoklassiska ekonomer och välfärdsekonomer tenderar enligt Self att vara att dessa behandlar behov som om de vore subjektiva preferenser, "as a matter of personal choice not of physical or psychological urgency or priority" (Self 2000:82-83). Behov är dock inte enbart subjektiva utan ett biologiskt och psykologiskt faktum som är reellt möjligt att mäta. Här refererar Self till Maslows behovstrappa som leder från basala biologiska behov till "högre" behov som t ex självförverkligande. Self medger att synen på behov, till viss mån även biologiska behov, är kulturellt varierande, men trots detta borde basala behov ges social prioritet på grund av deras fundamentala betydelse för individen. Self påpekar att ett välfärdssystem helt igenom baserat på behov lämnar lite utrymme åt individernas valmöjligheter. Han betonar dock att det i dagens västerländska samhälle är behovskriteriet, inte preferensskriteriet, som är negligerat. Denna diskussion av behov kontra preferenser ter sig i våra ögon något ofruktbar. Mer intressant och fruktbar blir framställningen när Self kommer in på konkreta frågor om den offentliga förvaltningens konkreta roll. Self betonar att de grundläggande behoven i första hand bör tillfredställas genom *offentlig service*. Han fruktar att om "public services get dismantled or eroded, and market provision takes over, social co-operation gets weaker and the impulse to a selfish or self-protective form of individualism grows" (Self 2000:97). Offentlig verksamhet kan i och för sig inte möta individens preferenser så precis som marknaden men har istället en potential att vara mer effektiv, jämlik samt ge en känsla av kollektiv trygghet och ömsesidig samverkan. Offentliga åtgärder är dock till sin natur ofta mer komplexa och långsiktiga och framstår därmed inte som effektiva i marknadsmässiga termer. Att förändra grundskolan med syfte att få fler ungdomar att gå vidare till universitetsstudier är t.ex. en åtgärd som visar om den är lyckad först efter många år.

Self skisserar en pessimistisk bild av dagens västerländska välfärdssamhälle och menar att det framförallt i de anglosaxiska länderna finns "a declining sense of social responsibility for the general welfare of society and for its future" (Self 2000:89). En situation karaktäriserad av budgetunderskott, hög arbetslöshet, ekonomisk osäkerhet och ökade ojämlikheter används som en förevändning för att skära ner på de offentliga utgifterna. Som motivering fungerar den ekonomiska dogm som säger att den offentliga sektorn har blivit för stor, både personal-, funktions- och kostnadsmässigt. Enligt denna dogm innebär den politiska processen i sig en förvridning av individuella intressen och att offentlig sektor är mindre effektiv: dels kostnadsmässigt, dels konsumentprecisionsmässigt. Enligt Self har det i de anglosaxiska länderna skett dramatiska förändringar som påverkat förvaltningens organisation, funktion och status under de senaste tjugio åren. Dessa förändringar kan ses som en reaktion på den starka position som västerländska byråkratier utvecklat, dels genom sin personella och resursmässiga storlek, dels genom en organisation med viss anställningstrygghet som i kritikernas ögon framstår som trögrörlig. Lösningen är en mindre offentlig sektor, och att den kvarvarande delen bedrivs i mer marknadsmässiga termer. Self menar att detta synsätt visar på en oförståelse gentemot vissa grundläggande aspekter av ett demokratiskt välfärdssamhälle och att det uttrycker ett förakt gentemot arbeten i offentlig sektor. Även om granskning och utveckling av den offentliga sektorn är nödvändigt, är idéerna om privatisering snarare ett ideologiskt korståg som förstör kompetensen och integriteten i förvaltningen vilket enligt Self underminerar den demokratiska kapaciteten i samhället. Frågan är dock om inte Selfs egen bild av den offentliga förvaltningen är en idealisering av en organisation i behov av förnyelse.

Samtidigt är det när Peter Self rent konkret beskriver och analyserar hur den offentliga förvaltningen förändrats som han är i sitt esse. Han beskriver ett scenario med drastiska nedskärningar av antalet anställda, där den personal som är kvar har fått känna av en minskad anställningstrygghet. Decentraliserad ledning har bidragit till större frihet för lokala chefer att besluta om

sådant som tillsättningar, lönesättning och personalutveckling. Self menar även att man kan se en "politisering" av förvaltningen genom att man snarare än att fylla centrala funktioner med interna experter anställer utomstående (ofta affärsmän) eller anlitar konsultbyråer. Detta har lett till att tjänstemän i dagens läge allt mer blir bedömda utifrån sina politiska ställningstaganden och sin anpassningsförmåga snarare än sitt byråkratiska kunnande och sin integritet. Self menar att detta leder till "can-do" tjänstemän "dedicated to quick implementation as measured by superficial targets" (Self 2000:105). Denna inställning har inte minst framkallats genom användandet av ekonomiska incitament som individuell lönesättning eller korttidskontrakt.

Self påpekar att den nödvändiga kommunikationslänken mellan förvaltning och politiker försvinner när offentlig verksamhet läggs på entreprenad. Utföraren, det vill säga det kontrakterade bolaget, påtalar knappast missförhållanden till beställaren. Self ställer sig också kritisk till att anlita privata konsulter för att utvärdera offentlig verksamhet och han menar att "to take policy advice, sometimes an external option can be useful, but market consultants are not specialist in complex issues of the public interest" (Self 2000:115). Att hantera olika intressegrupper opartiskt och att tillämpa lagar lika för alla är "long strived for, essential features of modern, democratic administration, which have no parallel within business because they relate to the special legal status and powers of government" (Self 2000:107). Detta administrativa ideal har i och för sig aldrig blivit helt igenom förverkligat och det kommer alltid att existera en spänning mellan starka politikernas önsningar och principerna för en rättvis förvaltning. Det intressanta i denna kritik är att den förutsätter att det finns en *specifik* etik för den offentliga verksamheten. Det grundläggande dilemma som följer ur resonemangent ovan blir således hur den offentliga förvaltningen skall kunna förändras och utvecklas i samklang med den offentliga etikens principer. Diskussionen påminner till stor del om Lennart Lundquists resonemang i *Demokratis väktare* (1998) där de offentliganställdas roll och ansvar i samhället diskuteras. Lundquist påpekar att förvaltningens centrala position kan ut-

göra både ett hot och en möjlighet för demokratin. Hans tes är att det bästa sättet att tillvarata förvaltningens och ämbetsmännens potential är att erkänna deras funktion som "demokratis väktare". Han menar att denna funktion har underminerats av den utveckling som Self mer konkret beskriver. Lundquist kallar den bakomliggande ideologin för ekonomism. En intressant parallell mellan Self och Lundquist är att båda betonar vikten av att erkänna de offentliganställdas specifika kunnande och betydelse.

IV

Resonemanget om välfärdsstatens förvaltning kan, enligt Self, inte förstås utan att påverka från en alltmer globaliserad ekonomi tas med i analysen. *Rolling Back the Market* innehåller därför också en diskussion om den globala ekonomins dynamik. Helt i linje med det tidigare resonemanget om välfärdsstaten menar Self att en global marknad där ett fåtal multinationella företag dominerar på vissa områden, underminerar nationell och lokal demokrati, eftersom utrymmet för politiskt agerande är litet och kortsiktig ekonomisk spekulation premieras. Trots detta menar Self, något motsägelsefullt, att den globala ekonomin är ett resultat av politiska val och att politiker således inte är helt och hållet i händerna på odefinierbara globala marknadskrafter. Politikernas manöverutrymme är betydligt mindre begränsat än vad många i globaliseringsdebatten vill låta påskina. Detta kan jämföras med de kända globaliseringsdebattörerna Paul Hirst och Grahame Thompson som hävdar att talet om en global ekonomi är överdrivet eftersom den nationella ekonomiska basen och regionala handelsblock är fortsatt betydelsefulla och att "the scope for national and bloc policy (and therefore for active reform) is far greater than the pessimists who believe in the dominance of world market forces allow" (Hirst och Thompson 2000:50). Hirst och Thompsons teser stärker således Selfs resonemang om att det finns utrymme för politiskt agerande. Liknande påståenden hittar vi hos Bourdieu (1998:116) som menar att otrygghet i till exempel anställningsförhållanden "inte är ett resultat av någon ekonomisk ödesbestämhet styrd av 'globalise-

ringen', utan av en *politisk vilja*". I den svenska debatten finner vi sådana tankar hos bl a Johan Ehrenberg i *Globaliseringsmyten* (1998) där han beskriver "maktlöshetssjukan" som spridits bland de folkvalda.

Denna maktlöshet, vare sig den är verklig eller inbillad, är ett demokratiskt problem som i högre grad borde uppmärksammas. Urban Strandberg framhåller "[a]tt den demokratiska statsmaktens representanter framställer sig som maktlösa gentemot omvärlden, inte minst gentemot anonyma och demoniserade marknadskrafter, är ingen bra utgångspunkt för en vital demokrati" (1999:158). Samtidigt menar Strandberg att den svenska statsmaktens ekonomisk-politiska handlingskraft till följd av avregleringen av valutamarknaden minskat till förmån för marknadens aktörer (1999:159). Det är i denna kontext viktigt att klarlägga vilka aktörer som har makten att definiera globaliseringens karaktär och hur dess följder för politikernas handlingskraft ser ut. Här hade vi gärna sett att Self utvecklat sina tankar om att globaliseringsdiskursen används för att legitimera viss politik som den enda möjliga, särskilt mot bakgrund av den livliga samhällsdebatt som pågår om globaliseringens för- och nackdelar. Sells bok utgör en kontrast gentemot de debattörer som hävdar att politikerna de facto är maktlösa inför globala ekonomiska krafter (t ex Forrester 1998), och gentemot de som anser att globaliseringen har genomgående positiva effekter för demokrati och välfärd (t ex Jonung 1999). Self nämner de svenska socialdemokraternas erfarenheter som ett exempel på att regeringar i i-länder med en vilja att motverka baksidorna av en global ekonomi misslyckats. Liksom på det nationella planet visar Self här förtjänstfullt på spänningen mellan den kortsiktiga tidshorisonten i den ekonomiska sfären jämfört med det längre tidsperspektivet i den politiska sfären.

Det mest fundamentala problemet är, enligt Self, bristen på politiskt ansvar på det internationella planet. Eftersom internationella organ har mycket liten förmåga att påverka internationella förhållanden så måste fokus för politiskt agerande vara att stärka de enskilda staternas handlingskapacitet. Istället för att konkurrera om vem som har det mest attraktiva företagsklima-

tet menar Self att "the state is essential for protecting social and community values which are being persistently undermined by global capitalism" och att "the state should do all it can to assist the decentralisation of the economy" (Self 2000:224). I samma anda menar Hirst och Thompson att "the key issue at the moment is to restore confidence in the governance capacities of the nation-state and of trade blocs like the EU" (Hirst och Thompson 2000: 58). Self ser miljörelsen, tankar om hållbar utveckling, och feministiska strömningar som lovande visioner för framtiden. Han menar att även om dessa visioner i dagsläget är orealistiska och svår genomförbara har de ett värde eftersom de visar på baksidorna av dagens system, och ger riktlinjer för en framtida utveckling; "guidelines for challenging the pragmatism and complacency of conventional political and economic beliefs" (Self 2000:188). Han påpekar emellertid svårigheterna att definiera och skilja på ekonomisk tillväxt och genuint hållbar utveckling. Några konkreta handlingsåtgärder föreslås på det internationella planet, t ex ett internationellt avtal mot skatteparadis och en så kallad Tobin-skatt på internationella finansiella transaktioner. Diskussionen av de konkreta handlingsstrategierna blir dock lidande av det breda och övergripande angreppssättet, och de åtgärder som rekommenderas framstår som alltför naiva. Boken ter sig i sin helhet mer övertygande i analysen av förvaltningen på det nationella planet än gällande frågorna på det internationella planet, även om dessa plan i praktiken är sammanlänkade.

V

I *Rolling Back the Market* målas en bild upp av ett samhälle som förändras i fel riktning. För att leda utvecklingen i en mer önskvärd riktning pekar Peter Self ut vissa konkreta åtgärder. För det första skall den lokala demokratin stärkas och välfärdsstaten värnas. Vidare skall åtgärder vidtas för att åstadkomma ökad mångfald i den samhällseliga debatten, så att de värderingar som Self kritiserar inte tillåts bli allenarådande. Sells förslag till lösningar förefaller emellertid tämligen tama i ljuset av den bild han målar upp av dagens samhälle. Räcker verkliga politiska in-

satsar som ökat partistöd för att skapa en livaktigare och mer mångfaldig samhällsdebatt? En fråga som kan väckas i anslutning till detta är hos vem ansvaret för förändring egentligen ligger. Self hävdar att det finns utrymme för politiskt agerande på nationell nivå trots trycket från en global ekonomi. Intressant nog nämner han inte i detta sammanhang tjänstemännen i den förvaltning som han menar har drabbats speciellt av det förändrade samhällsklimatet. Dessa tjänstemän borde, i enlighet med Sells resonemang om förvaltningens unika kunskaper, ha ingående kännedom om konsekvenserna av den förda politiken på ett mycket konkret plan. En fruktbar koppling Self gör är nämligen just den mellan normativa idéer om välfärd och konkreta förvaltningsstrukturer. Att tydliggöra och betona denna koppling är ett fruktbart sätt att blottlägga ideologier och värden i till synes administrativt neutrala problem.

I och med att kritiken av neoklassisk teori (och praktik) som förs fram känns igen från många håll finner sig ofta en känsla av att Self slår in öppna dörrar. Som vi tidigare påpekat använder Self sporadiska empiriska exempel från olika länder men menar att situationen är mest allvarlig i de anglosaxiska länderna. Han tar ibland upp exemplet Sverige som ett slags ideal, ibland som ett misslyckande, men gör inga mer systematiska jämförelser. Som läsare hade det varit önskvärt att kunna värdera hans normativa utsagor i ljuset av empiriska iakttagelser som tillsammans hade kunnat utmytna i konstruktiv teoribildning. Utifrån Sells påstående att etablerade ekonomiska teorier har förenklats och missbrukats uppstår även den klassiska frågan om vilket ansvar en forskare har för hur hans eller hennes teorier används. Hur hade Sells analys av kopplingen mellan teori och dogmer sett ut om de teorier som ligger mer i linje med hans egna värderingar utgjort grunden för dogmerna och den förda politiken?

Peter Sells breda analys har således både fördelar och nackdelar, men sett som en kritik av den globala ekonomins baksidor och av vissa negativa drag hos de västerländska välfärdsstaterna, är *Rolling Back the Market* en bok som övertygar. Den främsta styrkan i *Rolling Back the Market* ligger i analysen av utvecklingen

inom förvaltningen de senaste decennierna där Self täcker in allt från abstrakta teorier till tillståndet för den lokala sophämtningen. Boken kan användas dels som en lättillgänglig, om än förenklad, introduktion till kritik av neoklassisk nationalekonomisk teoribildning, dels som en översikt över kritiken av den förda politiken i de västerländska välfärdsstaterna. Den har också ett värde i sin problematisering av förhållandet mellan teoribildning och värderingar, vilka alltid måste uppmärksammas i samhällsvetenskaplig debatt och forskning.

Magdalena Bexell – Stina Hall

Referenser

- Bourdieu, Pierre, 1998. *Moteld. Texter mot nyliberalismens utbredning*. (Svensk översättning 1999), Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Cooper, Richard N, 2000. "Book Review (Rolling Back the Market)", *Foreign Affairs*, Vol. 79, Issue 3, May/June 2000.
- Ehrenberg, Johan, 1998. *Globaliseringsmyten*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Forrester, Viviane, 1998. *Den demokratiska terrorn*. Stockholm: Norstedts förlag.
- Hirst, Paul och Thompson, Grahame, 2000. "Global myths and national policies" i Holden, Barry (red.) *Global Democracy. Key debates*. London och New York. Routledge.
- Ingelstam, Lars, 1999. "En krympt agenda?" i Amnå, Erik (red), *Globalisering. Demokratiutredningens forskarvolym IX*. SOU 1999:83.
- Jones, G W, 1999. "An Obituary: Peter Self 1919-1999", *Public Administration*, Vol. 77, No. 3, 1999.
- Jonung, Lars, 1999. "Den finansiella marknaden och demokratin i Sverige" i *Globaliseringen och demokratin*, SOU 1999:56.
- Lundquist, Lennart, 1998. *Demokratis väktare*. Lund: Studentlitteratur
- Self, Peter, 1995. "The Consequences of Reorganising Government on Market Lines", *Australian Journal of Public Administration*, Vol. 54, Issue 3, September 1995.
- Strandberg, Urban, 1999. "Ekonomisk politik som demokratiskt problem", i Amnå, Erik (red), *Globalisering. Demokratiutredningens forskarvolym IX*. SOU 1999:83.